

Аннотація

Установлено, что основное назначение институциональной среды заключается в обеспечении единых правил поведения участников экономических, политических и социальных отношений на всей территории, и отслеживанию практики использования этих правил. Исследовано теоретический и практический аспекты взаимодействия власти и бизнес структур. Рассмотрены основные институциональные формы отношений между властью и бизнесом. Обоснованы принципы, обязанности и ответственность взаимодействия власти и бизнеса.

Ключевые слова: регион, региональное развитие, институционализм, региональное регулирование.

Annotation

It is set that the basic setting of environment of institutes consists in providing of single rules of conduct of participants of economic, political and social relations on all territory, and to watching of practice of the use of these rules. The theoretical and practical aspects of co-operation of power and business of structures. The basic are considered institutes and form of relations between power and business. Grounded principles, duties and responsibility of co-operation of power and business.

Key words: region, regional development, institute, regional adjusting.

УДК 631.1:332

**Туржанський В.А.,
к.е.н., доцент,
науковий співробітник відділу наукових досліджень
з економічних питань митної справи,
Державний науково-дослідний інститут митної справи**

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ТВАРИНИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Забезпечення ефективної роботи аграрного сектора економіки України та його конкурентоспроможності значною мірою залежить від стану розвитку ринкової інфраструктури.

Існуюча у вітчизняному агропромисловому комплексі ринкова інфраструктура поки що не досягла необхідного рівня розвитку, оскільки знаходиться лише на початковому етапі свого формування, її окремі складові елементи розрізнені і функціонують хаотично. Функціонуванню інфраструктурних елементів бракує системності, а процесу їх становлення – послідовності.

Проблема формування інфраструктури ринку тваринницької продукції складна і багатоаспектна. Необхідні диференціація та посилення регіональної компоненти у розбудові інфраструктури аграрного ринку, з урахуванням її специфіки. Вирішення цієї проблеми слід поєднувати з цивілізованими механізмами функціонування та організації ринку тваринницької продукції [3]. Тому розроблення і застосування науково обґрунтованих, методичних засад формування інфраструктурних елементів могли б стати підвалинами ефективно функціонуючого аграрного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка теоретичних питань формування організованого аграрного ринку та його ефективної інфраструктури була темою досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В. Андрійчука, П. Березівського, В. Власова, П. Гайдучького, М. Дем'яненка, Т. Дудара, М. Маліка, Б. Пасхавера, П. Саблука, А. Стельмащука, О. Шпичака та інших вчених.

Їхніми зусиллями створений міцний теоретико-методологічний фундамент досліджуваного напрямку, розглянуто багато практичних аспектів. Проте окремі сторони цієї багатогранної проблеми не вирішені і потребують поглибленого їх вивчення. Зокрема, дискусійними залишаються питання елементного складу інфраструктури ринку тваринницької продукції, становлення та функціонування приватних торгово-посередницьких структур на галузевому ринку, розвиток гуртового ринку продукції галузі. Особливо гостро проблема постала на регіональному рівні. Це дає підстави стверджувати, що вона потребує проведення окремого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування пропозицій щодо формування ефективної інфраструктури ринку тваринницької продукції Хмельницької області.

Виклад основного матеріалу дослідження. На розвиток чисельності поголів'я тварин, обсяги виробництва, реалізації і споживання продукції тваринництва на ринку, важливе місце має дослідження впливу інфраструктурних факторів.

Маркетингова інфраструктура ринку – суспільна складова загального основного капіталу, який є

необхідним для формування ринку та забезпечення його сталого ефективного розвитку, зокрема на регіональному рівні. При цьому, в коротко- і середньостроковому періоді інфраструктура розглядається не як пасивна, а як активна складова становлення ринку тваринницької продукції, тобто правильним буде наявність обох співвідношень і їх постійної взаємодії.

Досліджуючи інфраструктурні елементи ринку тваринницької продукції на прикладі Хмельницької області, вважаємо доцільним зосереджувати увагу лише на тих, які безпосередньо забезпечують умови для здійснення виробництва у галузі, а також товароруху продукції до кінцевого споживача і управління ними [2]. Тобто необхідною і фундаментальною основою ефективною моделі організації ринку тваринницької продукції є обґрунтування маркетингової, фінансово-кредитної, виробничої, науково-інноваційної та координуючої інфраструктури. Така класифікація дозволяє виділити функції кожного виду інфраструктури та її елементів (рис. 1).

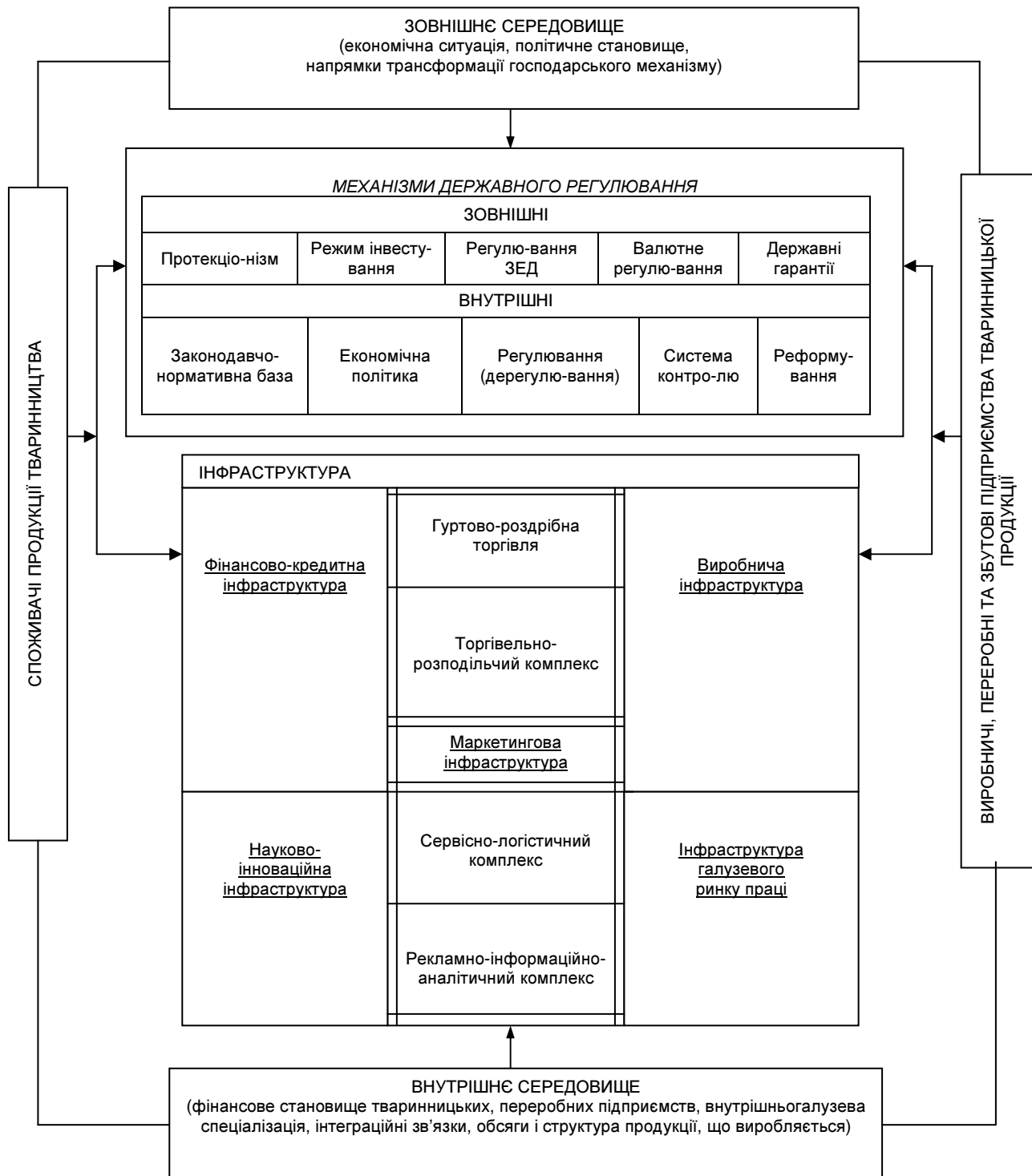


Рис. 1. Модель організації ринку тваринницької продукції та її інфраструктури

Результативність розвитку тваринницького виробництва у великій мірі залежить від ефективності взаємодії суб'єктів господарювання із зовнішнім середовищем і особливо інфраструктурою. Рівень розвитку інфраструктури є критерієм якісної характеристики ринку.

Виробнича інфраструктура опосередковує виробничий процес, забезпечуючи в першу чергу необхідні умови для його здійснення [1]. Сюди слід віднести підприємства по виробництву тваринницької продукції, виробничі приміщення ферм і комплексів, особисті селянські господарства населення, де безпосередньо виробляється продукція галузі; промислові підприємства і цехи, що займаються переробкою тваринницької продукції; складські приміщення, де здійснюється зберігання готових до реалізації чи споживання товарних ресурсів та інші.

Фінансово-кредитна інфраструктура на ринку тваринницької продукції охоплює інституційні структури, що сприяють безперервності, ритмічності виробництва, реалізації продукції і руху її до кінцевого споживача [4]. До неї належать: банки та інші фінансово-кредитні установи – здійснюють банківське і кредитне обслуговування виробників тваринницької продукції, заготівельних організацій і м'ясопереробних підприємств, посередницьких і збутових формувань, які займаються закупівлею, переробкою і реалізацією тваринницької продукції; організації, підприємства, що надають зооветеринарні послуги і допомогу; транспортне та інформаційне обслуговування виробників, переробних галузей, підприємств і організацій із збуту тощо.

Маркетингова інфраструктура – це системоутворюючий елемент. Головним принципом існування ринкових відносин є конкуренція, а її основним інструментом – ціна.

Маркетингову інфраструктуру у формуванні ринкової системи можна розглядати як з'єднувальний елемент між виробництвом і споживанням, вона є генератором цін і конкурентних відносин, тобто системоутворюючим елементом ринкової економіки та розвитку ринку тваринницької продукції у Хмельницькій області. До її складу належать: гуртово-роздрібна торгівля, торгівельно-розподільчий комплекс, сервісно-логістичний комплекс, рекламно-інформаційно-аналітичний комплекс.

Реалізуючи законодавчі та нормативні акти держави, можна диференційовано і з різним ступенем впливу втручатися у функціонування ринкового механізму, сприяти розвитку конкуренції, або ж навпаки – створювати монополійні структури, які обмежують свободу руху товару, капіталу чи робочої сили [3]. Інфраструктура галузевого ринку праці забезпечує загальні умови і правила функціонування ринку тваринницької продукції, тенденції поведінки усіх суб'єктів ринку та їх взаємодію.

Таким чином, інфраструктура ринку тваринницької продукції включає комплекс елементів та видів діяльності, які створюють організаційно-економічні умови для ефективного функціонування ринкового механізму. Визначивши інфраструктурні складові ринку та їх функціональну роль, можна використовувати цілеспрямовані заходи з метою формування ефективного механізму функціонування на ринку тваринницької продукції.

Вкрай необхідною основою дієвої системи функціонування ринку тваринницької продукції є об'єднання маркетингової, фінансово-кредитної, виробничої, науково-інноваційної інфраструктури та інфраструктури галузевого ринку праці. Проте зосередимо увагу на складових саме маркетингової інфраструктури ринку тваринницької продукції. Доцільним є конкретизація елементів маркетингової інфраструктури (рис. 2).



Рис. 2. Структура маркетингової інфраструктури ринку тваринництва

Джерело : власні дослідження автора

Беручи до уваги важливість інфраструктури як інструмента в прийнятті управлінських, регуляторних рішень, важливо визначити і розрахувати показники інфраструктури Хмельницької області, в тому числі її загального показника. Для цього пропонується використовувати систему показників, які обліковуються державною статистикою, і безпосередньо або ж непрямо відображають потенційні характеристики окремих районів – ступінь розвитку інфраструктури ринку тваринницької продукції в регіоні.

Система комплексної оцінки розвитку ринкової інфраструктури базується на експертній оцінці використання показників, що дозволяють розрахувати досліджувані параметри адекватно до умов забезпеченості ринковою інфраструктурою в регіональному розрізі.

До вказаної сукупності показників доцільно включити:

- кількість тваринницьких комплексів, або ж виробників у галузі;
- кількість промислових підприємств, що займаються переробкою тваринницької продукції;
- кількість ринків, на яких здійснюється реалізація тваринницької продукції;
- кількість підприємств роздрібною торгівлі, в товарообороті яких представлена купівля/збут тваринницької продукції;
- кількість магазинів, де здійснюється продаж продукції галузі;
- забезпеченість населення торговою площею у відповідних магазинах роздрібною торгівлі;
- забезпеченість населення місцями в підприємствах громадського харчування;
- ступінь розвитку транспортної інфраструктури.

Дані табл. 1 свідчать про розвиток ринкової інфраструктури в регіоні.

Таблиця 1

Забезпечення складовими маркетингової інфраструктури ринку тваринницької продукції по районах Хмельницької області, 2012 р.

Район	Ступінь забезпеченості інфраструктурою, %
м. Хмельницький	100,0
м. Кам'янець-Подільський	83,2
м. Нетішин	63,8
м. Славута	55,4
м. Старокостянтинів	45,7
м. Шепетівка	53,2
<i>Райони</i>	
Білогірський	20,3
Вінковецький	23,8
Волочиський	33,8
Городоцький	49,4
Деражнянський	23,5
Дунаєвецький	34,5
Ізяславський	65,7
Кам'янець-Подільський	75,7
Красилівський	56,8
Летичівський	77,5
Новоушицький	43,8
Полонський	67,0
Славутський	15,0
Старокостянтинівський	17,0
Старосинявський	53,2
Теофіпольський	17,8
Чемеровецький	67,5
Ярмолинецький	18,5

Джерело : результати досліджень автора за даними експертних оцінок згідно [5]

Тобто в окремих районах Хмельницької області має місце забезпечення сприятливих умов для розвитку підприємництва на ринку тваринницької продукції, а в інших – недостатній розвиток ринкової інфраструктури в порівнянні з чисельністю населення районів та потенційними можливостями виробництва і споживання продукції у них.

Методично правильним підходом до вирішення зазначеного завдання є включення до сукупності оцінюваних показників їх відповідні значення, що характеризують параметри розвитку складових

інфраструктури ринку тваринницької продукції [7].

Аналізуючи розвиток інфраструктури ринку тваринницької продукції у Хмельницької області, слід визначити зв'язок між ступенем її розвитку і економічною ефективністю функціонування галузі [6].

Рівень ефективності функціонування ринку тваринницької продукції обумовлюється ступенем обліку впливу чинників навколишнього середовища на виробничий потенціал підприємства [8]. Беручи до уваги, що кількісна і якісна визначеність показників оточення значною мірою носить характер вірогідності, в менеджменті для ухвалення управлінських рішень, особливо для формування стратегій і побудови прогнозів, необхідно використовувати ситуативний, системний, процесний та інші підходи.

Проте постійні зміни політичного, соціального і економічного характеру дуже ускладнюють практичну реалізацію наукових підходів до розробки і раціоналізації науково обґрунтованих інструментів вдосконалення управління процесами функціонування галузі.

Недостатній розвиток інфраструктури ринку тваринницької продукції, яка забезпечувала б рух продукції від виробника до споживача, фінансове та інформаційне забезпечення даного процесу є найважливішими проблемами системи економічних відносин, що сьогодні формується. Не зважаючи на серйозні зміни в структурі каналів реалізації продукції тваринництва у Хмельницькій області, які пов'язані із приватизацією заготівельних і м'ясопереробних підприємств, а також підприємств торгівлі, становленням ринкової інфраструктури, все ж таки задовольняється платоспроможний, а не фізіологічно раціональний попит населення.

В цілому, з метою підвищення обсягів реалізації продукції тваринництва в області, необхідно:

1. Обмежити імпорт, особливо контрабандний імпорт сировини для м'ясопереробних підприємств. Це є загрозою не лише для розвитку тваринництва, а й для державної безпеки країни.

2. Організувати систему заготівлі молодняка ВРХ, свиней при участі місцевих органів самоврядування. Розширення мережі заготівельних пунктів, особливо у віддалених сільських районах.

3. Створити систему ярмарків та ринків живої худоби. Це дасть змогу контролювати потоки тварин, а найголовніше дасть змогу сформувати центри по забезпеченню молодняком сільськогосподарських товаровиробників і сировиною переробні підприємства.

Основними заходами, які визначають основні напрямки забезпечення потреби внутрішнього ринку у продуктах тваринництва, передбачається, як правило, вирішення лише тих питань, які входять до комплексу факторів формування товарних ресурсів на галузевому ринку. До них відносять канали руху продукції, організацію розрахунків, контроль за якістю продукції тощо.

Виходячи з існуючого стану, що склався на регіональному ринку тваринницької продукції, потрібно визначити причини і розробити напрямки розвитку на перспективу. Безумовно, вони повинні базуватись на реалізації інноваційної доктрини розвитку ринку тваринництва як умови високої конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і світовому ринках.

Дослідження регіону дали змогу також з'ясувати, що невід'ємними елементами інфраструктури аграрного ринку повинні стати гуртові ринки, аукціони живої худоби, виставки-ярмарки. Для їх розвитку насамперед необхідно удосконалити нормативно-правову базу, оскільки не існує ні одного спеціального закону, який би регулював функціонування цих елементів. Крім цього, дослідженнями встановлено, що проведення аукціонів живої худоби і виставок-ярмарок на регіональному рівні має базуватися на техніко-економічному обґрунтуванні з дотриманням певного алгоритму поетапного проведення цих заходів.

На регіональному рівні існує потреба у створенні якісно нової системи інформаційно-консультаційного забезпечення виробників сільськогосподарської продукції й населення сільських місцевостей у новому ринковому середовищі. А саме поширення та розвиток інформаційно-консультаційних центрів, дорадчих служб, служб цінового моніторингу, органів інформаційної підтримки, науково-методичних, науково-технічних, науково-дослідних центрів аграрної науки. Інформація на сьогоднішній день є одним з найважливіших ресурсів поряд з фінансовими, матеріальними і трудовими. Вільний доступ до інформації і можливість її швидко аналізувати дозволить оперативно приймати рішення та вносити в них необхідні корективи.

Надійне та стабільне функціонування інформаційної мережі АПК, ефективне й оперативне розповсюдження ринкової, технічної, технологічної, юридичної інформації, формування реальних планів і прогнозів розвитку сільськогосподарського виробництва вимагають розробки чіткої структури системи інформаційно-консультаційного обслуговування, обґрунтування її функцій, розробки механізму функціонування та взаємодії з іншими складовими агропромислового комплексу та органами державного управління.

Як встановлено в процесі дослідження та проведення соціометричних опитувань, сільськогосподарські товаровиробники потребують, насамперед, консультацій з питань реструктуризації підприємств, формування інфраструктурних елементів аграрного ринку, технології вирощування та переробки сільськогосподарської продукції, зокрема: допомоги в оформленні переходу прав власності на земельні та майнові паї, орендних відносин; консультування з юридичних питань, підготовці та юридичній експертизі договорів; послуг з розробки бізнес-прогнозів та бізнес-планів, розрахунку валового доходу, ведення бухгалтерського обліку; послуги з технології та організації виробництва в тваринництві – за збалансованими раціонами годівлі, новітніми

технологіями розведення та вирощування тварин тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнення перспективних шляхів розвитку інфраструктури ринку тваринницької продукції в регіоні, а також її впливу на економічну ефективність суспільного виробництва у сфері АПК, слід констатувати, що вона представляє незамінну складову загального основного капіталу, необхідного для формування галузевого ринку і забезпечення його сталого економічного розвитку на регіональному рівні.

Особлива роль інфраструктури полягає у тому, що її потрібно використовувати як безпосередній засіб формування ринку тваринницької продукції.

Загальний аналіз ринкової інфраструктури вказує на її нерівномірний розвиток в області. Це зумовлює наявність значних різниць у ступені забезпечення окремими елементами ринкової інфраструктури по окремих районах. Зазначимо, що між ступенем регіональної забезпеченості інфраструктурою ринку тваринницької продукції і продуктивністю виробництва продукції в галузі зв'язок не дуже тісний. Основними причинами цього є необґрунтований імпорт неякісної тваринницької сировини, ріст фальсифікованої продукції переробки у галузі, домінуюче положення посередників на ринку, які зменшують закупівельні ціни на м'ясо та молоко сільськогосподарським товаровиробниками і збільшують ціни у роздрібній торгівлі на продукти тваринництва.

Зазначимо, що із збільшенням рівня забезпечення ринковою інфраструктурою зменшується розмір грошових витрат на одиницю виробництва продукції і рівень збитковості галузі тваринництва в цілому. Забезпечення розвитку інфраструктури ринку тваринницької продукції сприятиме досягненню позитивного економічного ефекту: зростанню прибутковості (або ж зменшенню рівня збитковості) у галузі.

Розробка механізму по забезпеченню стабільності ринку тваринницької продукції вимагає врахування існуючих регіональних різниць у виробництві і розвитку інфраструктури окремих регіонів. У цьому відношенні вони вказують на депресивні райони, що потребують першочергового втручання з боку органів державної влади і управління з метою підвищення ступеня забезпеченості елементами ринкової інфраструктури.

Становлення ринкової інфраструктури відбувається у тісному зв'язку з розвитком виробництва, що проявляється у їхній взаємодії і взаємозалежностях між показниками ступеня забезпеченості інфраструктурою ринку тваринницької продукції з одного боку та продуктивністю праці, собівартістю, рентабельністю господарювання у тваринництві з другого боку.

Таким чином, формування ефективної моделі ринку тваринницької продукції з відповідною інфраструктурою, яка передбачає реалізацію вищезазначеної сукупності заходів щодо забезпечення її функціонування є важливою умовою становлення цивілізованого ринку і його сталого розвитку.

Бібліографічний список

1. Інфраструктура товарного ринку : [навч. посібник] / [під ред. д-ра екон. наук, проф. І. В. Сороки]. – К. : НМЦВО МОІН України, НВФ «Студцентр», 2002. – 608 с.
2. Основні напрями створення та функціонування оптових продовольчих ринків : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 1999 р. № 997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку : Указ Президента України від 6 червня 2000 р. №767 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 23. – С. 931.
4. Савощенко А. С. Інфраструктура товарного ринку : [навч. посібник] / А. С. Савощенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 336 с.
5. Сільське господарство Хмельницької області 2011 : [стат. збірник] / [за ред. В. В. Скальського]. – Хмельницький : Гол. управ. стат. Хмельницької обл., 2012. – 236 с.
6. Туржанський В. А. Формування регіонального ринку тваринницької продукції / В. А. Туржанський // Вісник Хмельницького національного університету : Економічні науки. – 2007. – № 6. – Т. 3. – С. 212-215.
7. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків / [за ред. О. М. Шпичака]. – К. : ІАЕ УААН, 2000. – 585 с.
8. Формирование рынков сельскохозяйственной продукции. Методологические основы / Ин-т экономики НАН Беларуси ; [под ред. З. М. Ильиной]. – Минск : Ин-т экономики НАН Беларуси, 2006. – 396 с.

Анотація

Розглядається проблема формування ефективної інфраструктури ринку тваринницької продукції у Хмельницькій області. Визначено модель організації ринку тваринницької продукції та її інфраструктури. Виділено складові маркетингової інфраструктури ринку тваринницької продукції та їх функції. Досліджено забезпеченість складовими маркетингової інфраструктури ринку тваринницької продукції в розрізі адміністративних районів Хмельницької області.

Ключові слова: ринок тваринницької продукції, маркетингова інфраструктура, інфраструктурні елементи ринку тваринницької продукції.

Аннотація

Рассматривается проблема формирования эффективной инфраструктуры рынка животноводческой продукции в Хмельницкой области. Определена модель организации рынка животноводческой продукции и ее инфраструктуры. Выделены составляющие маркетинговой инфраструктуры рынка животноводческой продукции и их функции. Исследованы обеспеченность составляющими маркетинговой инфраструктуры рынка животноводческой продукции в разрезе административных районов Хмельницкой области.

Ключевые слова: рынок животноводческой продукции, маркетинговая инфраструктура, инфраструктурные элементы рынка животноводческой продукции.

Annotation

The problem of the formation of an effective infrastructure of livestock products in the Khmelnytskyi oblast. Model of organization of the market of animal products and its infrastructure. Highlight components of marketing infrastructure of livestock products and their functions. Investigated security components of marketing infrastructure of livestock production in the cut administrative districts of Khmelnytskyi region.

Key words: market livestock production, marketing infrastructure, market infrastructure elements livestock production.

УДК 336.01

Бидик А.Г.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою державної регіональної політики є розвиток сільських територій, спрямований на обов'язкове підвищення рівня й поліпшення умов життя сільського населення через вирішення проблем економічного характеру та формування міцної фінансової основи. Не дивлячись на велику кількість досліджень, все ще не розроблені теоретичні позиції для реалізації соціально-економічного підходу до регіону в цілому і к окремим сільським територіям, зокрема. Останнім часом настала нагальна потреба об'єднання наукових досліджень в єдину систему та узагальнення підходів для вироблення дійового механізму фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем сталого розвитку сільських територій та їх фінансового забезпечення наведені в наукових працях Бородіної О.М., Маліка М.Й., Дем'яненка М.Я., Саблука П.Т., Лупенка Ю.О., Месель-Веселяка В.Я., Гудзь О.Є, Ігнатенка М.М., Гоголь Т.В., Кириченко А.В., Левченка Н.М., Кобути І.В., Павлова О.І., Прокопи І.В., Юрчишина В.В., Уркевич В.Ю., К.І. Якуби та інших вітчизняних вчених. Аналіз висвітлених результатів наукових досліджень засвідчує доцільність їх продовження в напрямі удосконалення інституційної інфраструктури системи фінансового забезпечення сільських територій.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності удосконалення інституційної інфраструктури – складового елемента механізму фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територій та розробка напрямків поживавлення руху фінансових потоків в межах сільських територій за участю удосконаленої інституційної фінансової інфраструктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тернопільщина є досить специфічним регіоном із певними ресурсними перевагами й водночас доведена історичними обставинами до депресивного стану. Область традиційно вважається аграрно-промисловим регіоном із домінуючим сільським господарством [5]. Валова додана вартість сільського господарства, мисливства, лісового господарства в загальному обсязі валової доданої вартості по області у 2010 році склала 19,4%. У постійних цінах усіма категоріями господарств області було вироблено продукції у 2011 році на 7295,0 млн. грн., в тому числі фермерськими господарствами – на 404,0 млн. грн., господарствами населення – на 4032,6 млн. грн. Частка господарств населення у виробництво продукції сільського господарства